№ 59 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 22 · 1897 · ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 22 № 59

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարվում են
Նոնպարելի բաժնի 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայիսի 18-ի հոգեհանգիստը. Ընտրութիւնների շուրջը. Պրօֆեսօր Հարրիսի նկարագրութիւնը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դանիական յանձնաժողովի ծրագիրը. Նամակ Բաքուից. Նամակ Կրասնօվօդսկից. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Նամակ Բուլղարիայից. Նամակ Պարսկաստանից. Նամակ Պարսկաստանից.—Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ԲՈՐՍԱ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պատրիարքարանի շուրջը.

ՄԱՅԻՍԻ 18-Ի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

Մայիսի 18-ին, ամբողջ Ռուսաստանը, սկսած Նորին կայսերական Մեծութիւնից մինչև վերջին քաղաքացին՝ յիշեցին այն տխուր աղէտը, որ մի տարի առաջ տեղի ունեցաւ Թագադրութեան հանդիսաւոր օրերին, Խօդինկայի դաշտի վրա: Հազարաւոր զոհերի տխուր յիշատակը նորից յարութիւն առաւ մարդկային սրտերի մէջ, և շատերը շտապեցին եկեղեցիները, յայտնելու իրանց խորին յարգանքը դէպի այդ անսովոր դժբաղդութեան նահատակները:

Այդ օրը Պետերհօֆում կատարված յատուկ հոգեհանգստին բարեհաճեցին ներկայ լինել Թագաւոր կայսրը և Թագուհի կայսրուհին, իսկ Մոսկվայում, „եղբայրական գերեզմանների" վրա կատարվող հոգեհանգիստը հազարաւոր մարդոց հետ միասին յարգեցին Մեծ Իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչը և Մեծ Իշխանուհին, սուգի շորերով: Գահի բարձրութիւնից արտայայտված այդ յարգանքը, միացած ժողովրդի անթիւ բազմութեան սրտից բղխող անկեղծ վշտի զգացմունքների հետ՝ մի մեծ սփոփանք է թէ զոհերի կենդանի մնացած սիրելիների համար, և թէ ամբողջ ժողովրդի համար, որը շատ անգամ զոհեր է տուել՝ առանց յիշատակութեան և յարգանքի արժանանալու...

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

Փորձենք մի քանի եզրակացութիւններ դուրս բերել մայիսի 18-ի քաղաքային ընտրութիւններից:

Նախ ցուցակների մասին: Փաստը ցոյց տուեց, որ կազմած ցուցակները բոլորովին չէին տարածված ընտրողների մեծամասնութեան մէջ և չէին ժողովրդացրած: Ոչ ոք չէր բացատրել Հաւլաբարի, Նաւթլուղի, Վերայի կամ Միջին փողոցի ընտրողներին այն տարբերութիւնը, որ կայ այս և այն ցուցակի մէջ. տպագրած թերթիկները տարածված էին գլխաւորապէս ինտելիգէնտ շրջաններում, որոնք առանց ցուցակների էլ գիտեն իրանց անելիքը, և այդ պատճառով ցուցակները, երբև ուղեցոյցներ, ոչինչ ներգործութիւն չունեցան ընտրութիւնների վրա:

Դրա փոխարէն, ընտրութիւնների ղեկավարող գլխաւոր ույժը, տարաբաղդաբար, ինչպէս և 1893 թւի ընտրութեան ժամանակ, եղաւ ազգայնական հարցը.. Ազգութեան հարցը մի լաւ զէնք է հին, կամ աւելի լաւ է ասել բուրժուական կուսակցութեան համար, ինչպէս և վրաց ջոջերի համար: Ինչպէս հին կուսակցութիւնը, այնպէս և վրաց կուսակցութիւնը՝ իրանց թեկնածուներին անցկացնելու և հակառակորդներին սևացնելու համար, ազգութեան հարցը շինել են մի վահան, որի ետև թագնվում են և գրգռում են ամբոխին, հասարակ ընտրողներին: Հէնց ընտրութեան օրը, քուէարկութիւնից մի քանի ժամ առաջ, լուր տարածվեց բոլոր ընտրողների մէջ, թէ վրացիք վճռել են բոլոր հայերին սև քուէ տալ, և այդ լուրը (թէ որքան ճիշդ է՝ չը գիտենք) լաւ զէնք դարձաւ հին կուսակցութեան ղեկավարների համար՝ բացարձակ քարոզելու, որ հայերն էլ պէտք է վրացիներին սև քուէ տան: Այդ երկուստեք, փոխադարձ անմտութեան հետևանքը եղաւ այն, որ շատ վրացիք, որոնք արժանի էին ընտրվելու, սևացան, և շատ հայեր, որոնք արժանի չէին ձայնաւորի կոչման, ձայների առաւելութեամբ անցան, և հակառակը: Աւելի ցաւալին այն է, որ մի քանի վրացի թեկնածուների սևանալուն նպաստել են իրանք վրացիք: Օրինակ, համոզված են, որ վրաց ընտրողներից շատերը դէմ էին „Կվալի" խմբագիր Ծերեթելի, Կօլուբանսկու, իշխան Միքելաձէի ընտրութեան, և այդ էլ այն պատճառով, որ դրանցից մէկը կամ միւսը այլ կերպ են մտածում, քան իշխան Ճավճավաձէ և իր նմանները: Սակայն մենք չենք թագցնում և այն, որ եթէ հայ ընտրողների մի մասը ազգայնական հողի վրա չը կանգնէր, վրացի թեկնածուներից շատերը կանցնէին: Սևացնել իշխան Ճավճավաձէին իրաւունք ունի ամեն մի ընտրող, որ ուզում է պատժել մի ազգութիւն միւսի դէմ գրգռող գործողին. բայց երբ մի և նոյն ժողովում, որտեղ սևանում է Ճավճավաձէ, սևանում են և այնպիսի մարդիկ, ինչպէս Գ. Ծերեթելի, իշխան Անդրօնիկօվ, իշխան Ձէրքեզօվ կամ Կիպիանի,—դա արդէն վատ գաղափար է տալիս ընտրողների հասունութեան մասին..

Նոյնը ինչ որ ասեցինք Հայոց հին կուսակցութեան, նոյնը կարող ենք ասել և ռուսների, վրացիների մասին, եթէ ոչ բոլորի, գոնէ մեծամասնութեան մասին, քանի որ նրանք էլ իրանց ղեկավար էին ընտրել՝ գլխաւորապէս ազգայնական պրինցիպ, մի սկզբունք, որի դէմ մենք մեր ամբողջ ույժով բողոքել ենք, և միշտ կը բողոքենք՝ քաղաքային գործերում:—Դա մեր քաղաքային դումայի մի սև, տխուր էջն է, որը մոռացնել տալը իւրաքանչիւր օրինաւոր քաղաքացու պարտքն է, ինչ ազգութեան և նա պատկանէր...

Այդ տխուր փաստի դիմաց մի ուրախալի երևոյթ ունենք. դա հին դումայի մէջ տարիներից ի վեր բուն դրած կուսակցութեան ստացած զօրեղ հարուածն է: Ճշմարիտ է, հին կուսակցութիւնը այս անգամ էլ անցկացրեց իր թեկնածուներից շատերին, աւելի քան միւս խմբերը, բայց և այնպէս նա շատ պակաս աջողութիւն ունեցաւ, քան 1893 թւին. Նրա նշանաւոր թեկնածուներից մի քանիսը, ինչպէս Ակօպօվ, Տէր-Աստուրօվ, Վարդանօվ սևացան, իսկ մի քանիսները, ինչպէս Թայիրօվ, Աբգար Յովհաննիսեան, Քոչարեանց, Գէորգ Եւանգուլեանց այնքան սևեր ստացան, որ դժուար չէ նկատել, թէ նրանց վերջնական գլորվելը շատ էլ հեռու ապագայի գործ չէ, եթէ ի նկատի ունենանք, թէ այդ մարդիկ ինչ հեշտութեամբ էին ընտրվում առաջ, և ինչ դժուարութիւններով այժմ:

Աւելի կասենք, եթէ դիմադիր, օպպօզիցիական խմբերը՝ ներկայ ընտրութիւնների ժամանակ բաժան բաժան չը գործէին, այլ աւելի հեռատես լինելով, ձեռք ձեռքի տային և հրապարակ դուրս գային մի ընդհանուր ցուցակով, անկասկած թէ հին կուսակցութիւնը կը տապալվէր, և թէ նոր, դիմադիր խմբերի շատ համակրելի թեկնածուներ, որոնք սևացան, աջողութեամբ կանցնէին: Այդ չարվեց այս անգամ, յոյս ունենք կանվի յաջորդ քառամեակի ընտրութիւններին, երբ մենք սպասում ենք տեսնել աւելի լայն պրօգրամ, միանգամայն հեռու ազգայնական և բուրժուական տեսակէտներից:

ՊՐՕՖԷՍՕՐ ՀԱՐՐԻՍԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փոքր-Ասիայի հայաբնակ նահանգների այժմեան վիճակը շարունակում է եւրօպական և ամերիկական գրողների առանձին ուշադրութեան առարկայ լինել: Ամերիկացի պրօֆէսօր Րէնդալ Հարրիսի նկարագրութիւնը իրականութեան բաւական ճշգրիտ պատկերն է ներկայացնում, ուստի նրա հետ հարկաւոր ենք համարում ծանօթացնել «Մշակի» ընթերցողներին:

Րէնդալ Հարրիս անցեալ տարի պտտել է իր կնոջ հետ Հայաստանում, թշուառացած և աղքատացած քրիստոնեայ ազգաբնակութեան նպաստներ բաժանելու նպատակով. Նա հաւաքել և հրատարակել է նորերս այն նամակները, որ ինքն և իր կինը գրել են իրանց ազգականներին, իրանց տեսածի և լսածի թարմ տըպաւորութեան տակ: Հարրիս մանրամասն չէ նկարագրում կոտորածի արիւնահեղ տեսարանները և նրա գիրքը սաստիկ տպաւորութիւն է գործում ոչ այդ կողմից. ոչ, նա սարսափելի ազդեցութիւն է գործում ընթերցողի վրա նրանով, որ երևան է հանում այն խեղճութիւնը, անմիտ գազանութիւնը, որ դրդել է աւերել ամբողջ երկիրը. Նա ազդեցութիւն է թողնում աղէտի առաջ բերած զարհուրելի պատկերներով: Ամբողջ երկիրը ծածկված է աւերակներով և օդը լցված է այրիների և որբերի աղաղակներով: Թիւրքերը, ասում է Հարրիս, այս անգամ նպատակ էին դրել ջարդել գլուխը և հէնց այդ իսկ ցոյց է տալիս կոտորածի սիստէմը. Նրանք գլխաւորապէս սպանում

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, մայիսի 3-ին

Այստեղ հարկ կը համարիմք համառօտ ծանօթութիւն մը տալ Բարդուղիմէոսի տեղապահ ընտրվելու և նրա պաշտօնավարութեան մասին, որ կապ ունի Օրմանեանի պատրիարք ընտրուելու խնդրոյն հետ: Բարթուղիմէոս՝ սուլթանին յայտնի սինակալէզն, արդէն իր եկեղեցական դարձած օրէն՝ ատելի եղած էր ընդհանուր հայոց: Թրքամոլ հայ էֆէնդիները մեծ մասամբ կը նախատէին զինքը՝ իսկ թրքատեցները նողկանք կը զգային նրա անունը միայն լսելով, ուստի սուլթանը յարմար ժամանակը գտաւ իր փառահացած անձերէն՝ կրօնական թէ աշխարհական, առժամանակեայ խառն ժողով մը հաստատել մասնաւոր իրադէով. առեննայետութեամբ հանրածանօթ Նուրեան էֆէնդիի՝ և այդ սուլթանընտիր ժողովոյ միջոցաւ Բարդուղիմէոսի ընտրութիւնն աջողեցնել իբրև պատրիարքական տեղապահ՝ որով պիտի աջողէր նաև, ինչ որ իր մասնաւոր նպատակն էր, ի գործ դնել հայոց ազգին համար, և Բարթուղիմէոսէն ու պատրիարքարանի ժողովէն՝ իբրև պաշտօնական մարմիններէ՝ հաստատել տալ՝ թէ հայերն են մեղաւոր, և ոչ թէ միայն այս՝ այլ և դեսպանական յարաբերութիւններ բոլորովին կտրել ու ճշմարտութեան ձայնն՝ որ այնքան հզօր էր Իզմիրլեան սրբազանի նման անդրդուելի և անվեհեր պատրիարքի մը օրով, խեղդել տալ անիրաւութեան և անգթութեան յարուցած զոռում գոչումներով՝ զոր Բարդուղիմէոս կը պտտկար, և կը պղծէր սրբութեանց սեղաններն այդ զազիր աղաղակներով՝ ի հաճոյս և ի գոհունակութիւն թիւրքաց սուլթանին:

Բարթուղիմէոսի ասպարէզն ընդարձակ էր իր ոտքերուն ներքև, սուլթանն էր իր պաշտպանը, իր անձն ազատ էր ամեն երկիւղէ ու սարսափէ, ոստիկան-զինուորներ իր տրամադրութեան ներքև՝ կեանքը կը պաշտպանէին, նիւթապէս լիուլի կը վարձատրվէր Պալատէն. պատրիարքարանի սուլթանընտիր ժողովը՝ նրա տրամադրութեանն յանձնած էր հազար երկու հարիւր օսմանեան լիրա (12,000 րուբլ), զոր Իզմիրլեան սրբազան՝ հայ գաւառացի կարօտեալներու համար այնքան մեծ հոգածութիւնով հաւաքած գումարէն աւելցուցած և պատրիարքարանի սնդուկին մէջ թողած էր հետզհետէ նոյն նպատակին ծառայեցնելու համար. Բարթուղիմէոս այդ կլորիկ գումարն իր ամսականներուն և անձնական հաճոյքներուն ծառայեցուց: Եւ այս ամենը կը լինէր այնպիսի ժամանակ մը՝ որ հազարաւոր անմեղներու արիւնը կը հոսէր, անօթութիւն, չքաւորութիւն հազարաւորներ պաշարած էր, Է՛իրաւոր այրիներ, որբեր, անտէրունչ աղջիկներ պատառիկ մը հաց կը մուրային և հազարաւոր հայեր, մերկ ու նօթի, բանտերու դամուկ անկիւններուն մէջ կը խռշտանգուէին: Աւելի սոսկալին ըսենք,—Պօլսոյ Խաս գիւղի մէջ աւերն ու կոտորածն անհնելի էր, անհնելի էր նաև այնտեղի մնացորդ այրիներուն, որբերուն վիճակը. սակայն Բարթուղիմէոս՝ այդ կարօտեալներու համար ղրկված կայսերական հազար լիրաներուն բաշխման գործն՝ արդարութեամբ և խղճի մօք կատարելու համար, իր սիրելի վարդապետին՝ Վանքեանի յանձնեց... Բայց ով կարող էր խօսել, ով կարող էր համար պահանջել—ժամանութիւն, գրպարտութիւն, դաւաճանութիւն պատրաստ էին խկոյն... Շատեր այս առթիւ չարաչար հալածված են և խեղճ Ներսէս վարդապետ Խարախանեան վերջին զոհն եղած է Բարթուղիմէոսի՝ վասն զի նա ցաւ կը յայտնէ եղեր այս անիրաւութիւններու մասին, չէ ուզեր նրա անուան յիշատակութիւնն ընել պատարագի մէջ, և չէ համաձայնէր նրա պատրիարք ընտրվելուն համար ձեռք առնված միջոցներուն գործադրմանն, ուստի անցեալ տարվայ հոկտեմբեր ամսոյ մէջ աքսորվեցաւ հայ-եկեղեցական տարագրեալներու Անյուշ բերդը՝ Երուսաղէմի Ս. Յակոբայ վանքը:

Բարթուղիմէոս այսպէս նողկալի դարձաւ և երեք ամիսէ աւելի ժամանակ տեղապահութիւն ընելով՝ իր պաշտօնավարութիւնն անտանելի եղաւ բոլոր հայերուն. միայն Նուրեանն էր որ կը պաշտպանէր զինքը, վասն զի նա էր միայն սուլթան Համիդի և պատրիարքարանի սուլթանընտիր ժողովին մէջտեղ ձգված ելէկտրական ցնցող թելը և միակ հաղորդիչ պալատական իրադէներու. բայց իրերն յանկարծ իրենց կերպարանքը փոխեցին. դեսպանական միջամըտութիւններ տեղի ունեցան. Ֆրանսիական դեսպան պ. Կամպօն պնդեց սուլթանին՝ որ թոյլատրէ հայերուն՝ իրենց երեսփոխանական ժողովը գումարել, և ըստ օրինի իրենց տրված սահմանադրութեան՝ ընտրել պատրիարքարանի կրօնական և քաղաքական ժողովներն՝ և սոյա նախագահ՝ Թիւրքիոյ հայոց պատրիարքն, և ահա, այս պատճառաւ էր, որ պետական արտաքին գործերի նախարարի խորհրդական՝ Տատեան Յարութիւն փաշա՝ սուլթանի կողմէն ազգային ընտրութեան վրա հսկող պաշտօնեայ նշանակվեցաւ՝ որպէս զի պալատին ծանօթ անձերէ կազմվին այդ ժողովներն՝ և հետևապէս՝ ինքը, Տատեանն ալ ընտրվեցաւ անդամ քաղաքական ժողովոյ և յետոյ՝ ատենապետ: Աւելորդ է ըսել՝ թէ նոյն քաղաքական ժողովն է որ կրօնական ժողովոյ մը հետ ազգային կենտրօնական վարչութիւնը կը կազմէ՝ որուն բոլոր անդամները՝ շատ նուազ բացառութիւնով՝ պետական մարդիկ, կամ, լաւ ևս ըսելով, պալատի favori-ներ են:

Թէև իրերն այսպէս յեղաշրջեցան, թէև Նուրեան առժամեայ վարչութիւնը տապալեցաւ, սակայն հանգամանքը նոյնը մնաց: Տատեան և իր

էին ուսուցիչներին և Նրանց մարդկանց Հայերը Թիւրքերից աւելի կրթված են և Արևելեան մասում գիտակցութիւնը Նրանց կազմն էր։ Հայերի այդ աջողութիւնը Հարրիս վերագրում է ամերիկեան միսիոնարներին և պնդում է ամերիկեան դպրոցները վերակենդանացնելու անհրաժեշտութեան վրա, որովհետև այդպէս, չնայած է նա, ամբողջ երկիրը նորից կը վերածնվի։

Կրելով մասին հալածանքների և վայրագ գազանութիւնների հետևանքը Թիւրքիոյի համար, Հարրիս յայտնում է, որ Նրանք ամբողջին Թիւրքիոյի քրիստոնեայ հպատակներին աւելի մտերմացնում են, [illegible] ընդհանուր թշուառութեան կազմած [illegible] և այնպիսի միութիւն կազմել, որ ոչ մի եկեղեցական ընդհանուր ժողով չէր կարող տալ։ Մի քահանայ ասել է. «մենք պատ երկաթի կտորներ էինք, բայց հալածանքները մեզ ի մի ձուլեցին»։

Նկարագրելով խարբերդի աղքատացած աղգաբնակութեան սարսափելի աղէտները, Հարրիս կինը հետևեալ անգութ եզրակացութիւններն է անում. «Ցանչվող մարդկութեան քանակութիւնը այնքան մեծ է, որ միայն Նրա Նուազելը կարող է մնացածներին ապրելու յոյս տալ։ Կամայ ակամայ պէտք է միմեանց դուրս գցել։ Գործերի դրութիւնը Ուրֆայում աւելի լաւ է, քան միւս հայաբնակ քաղաքներում, և այդ այն պատճառով, որ Ուրֆայում չատ մարդ է կոտորված, այնպէս որ ողջ մնացողները իրանց գոյութիւնը շարունակելու շանս ունեն»։

Ահա ինչպէս է նկարագրում Հարրիս Հայաստանի այն վիճակը, որի մէջ գցել են Նրան Թիւրքերը և քիւրդերը։ «Ուղղել կատարվածը այնքան դժուար է, որքան կտոր-կտոր արած հագուստ կարկատելը։ Ամբողջ մի հասարակութիւն կտոր-կտոր է արված և Նրան կարկատելու համար, պէտք է Նորից սկսել. մնում է, հալու համար, պէտք է Նորից սկսել։ Երևակայեցէք ձեզ, որ մեր քաղաքներից մէկում խաղաղութիւնը անհետացած, բնակարանի հոգսից սկսել։ Երևակայեցէք ձեզ, որ մեր քաղաքներից մէկում բնակիչների կէսը կողոպտված լինի, բնակիչների մի հինգերորդ մասը սպանված կամ վիրաւորված. ինչպէս կը վերականգնէիք հասարակական մեքենայի գործունէութիւնը։ Արհեստների ամբողջ ճիւղեր անհետացել են. ձեզ պէտք է ձին բնակել տալ, իսկ բոլոր պայտագործները սպանված են. ձեզ հարկաւոր են հիւսն, դերձակ,—բայց եթէ դրանցից որ և է մէկն էլ ողջ է մնացել, նա էլ գործիք չունի։ Ամեն բան յափշտակված, գողացված, ջարդված է։ Սոցիալական հարցը ներկայանում է ձեր առաջ իր բոլոր անյաղթելի դժուարութեամբ»։

«Այսպիսի նկարագրութիւնը,—նկատում է մի ռուս ամսագիր, որից անում ենք այս քաղուածքները,—մարդու վրա աւելի ծանր տպաւորութիւն է անում, քան կոտորածի տեսարանների նկարագրութիւնը»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՆԻԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

—

Դանիայի կոպենհագէն քաղաքից գրված մի նամակից տեղեկանում ենք, որ դանիական Թագուհու նախագահութեան տակ գտնվող և Թիւրքիայից փախած հայ գաղթականներին օգնութեան հասնող յանձնաժողովը եկել է այն եզրակացութեան, թէ Թիւրքիոյի [illegible] հայ [illegible] մի միջոց—հայերին Թիւրքիայից գաղթեցնել և [illegible] յանձնաժողովը եկել է այդ եզրակացութեան, [illegible] յանձնաժողովը մի ընդարձակ տեղեկագիր, որ Նորերս հայը [illegible] թէ «Oeuvre des ecoles d'Orient» երկամսեայ հանդեսի մայիս—ապրիլի համարում և թէ առանձին գրքոյկով և Նրանից մի-մի օրինակ ուղարկեց Եւրոպայի բոլոր արքունիքներին։ Այդ տեղեկագրից մի օրինակ էլ ստացել է դանիական արքունիքը և Նրա հիման վրա եկել վերոյիշեալ եզրակացութեան։ Ինչպէս երևում է, յանձնաժողովը ձեռնարկել է արդէն գործել նոյն իսկ այդ ուղղութեամբ. Նա դիմել է և Թիֆլիս, հայոց Բարեգործական ընկերութեան, ցանկանալով իմանալ, արդեօք կը համաձայնի ընկերութիւնը գործադրել այդ Նպատակով դանիական գումարի մի մասը։ Կասկած չը կայ, որ ընկերութիւնը անկարող է իրագործել այդպիսի մի ցանկութիւն, քանի որ Նա լոկ բարեգործական հիմնարկութիւն է և Նրա գործունէութիւնը սահմանափակվում է միայն Կովկասով, և Նա ոչ իրաւունք ունի, ոչ էլ կարող է այդպիսի հարցեր իր քննութեան առարկայ դարձնել։

Յաջորդ անգամ մենք կը յայտնենք մեր կարծիքը դանիական յանձնաժողովի այդ սխալ եզրակացութեան մասին։

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Մայիսի 19-ին

Օրվայ խօսակցութեան Նիւթն այստեղ՝ բժիշկ Վարդապետեանի կնոջ անձնասպանութիւնն է։ Բժ. Վարդապետեանը մի տարի է, որ հաստատվել է այստեղ. Նա բաւական յարգի էր այստեղ և ունէր լաւ պրակտիկա։ Մի տարի դեռ չը կայ, որ Նա ամուսնացել է մի միջնակարգ կրթութեան տէր օրիորդի հետ։ Ինտելիգենտ զոյգը՝ դեռ մեղրամիսը չը վայելած՝ դառապարտվում է անախորժութիւնների, ծագում են դժգոհութիւններ։ Ամուսնական քաղցր ու խաղաղ կեանքը աստիճանաբար տեղի է տալիս դըժոխային վշտալի կեանքի... Մատաղահաս կինը այդ Թունալի կեանքին ելք տալու համար փորձում է բաժանվել մարդուց և ծնողների տուն գնալ. մի քանի անգամ նոյն իսկ ինքնասպանութեան փորձ է անում, սակայն ոչ մէկը և ոչ միւսը չէ աջողվում։ Անտանելի դարձած կեանքը վերջ ի վերջոյ ծնում է յարմար միջոց. Նորապսակ տիկինը որոշում է Թունաւորվել։ Առանձնանալով սկեսուրից ու տալից՝ խմում է կարբոլեան Թթուտ և սաստիկ տանջանքների մէջ վշտամաշ հոգին աւանդում... Հասարակական կարծիքը ընդհանրապէս դատափետում է բժ. Վարդապետեանցին. աննպաստ լուրեր են լըսվում նաև Նրա անցեալից։ Ամուսնական զոհի մայրը, որ քութայիսեցի է, ամբողջովին փեսային է մեղադրում աղջկայ ինքնասպանութեան յանցանքի մէջ. Նա բողոքում է հրապարակօրէն ամենքի առաջ։ Գործը յանձնված է պրօկուրօրի քննութեանը։ Տիկին Վարդապետեանի անձնասպանութեամբ անմեղ զոհ դարձաւ նաև Նրա արգանդի եօթ ամսական մանուկը...

Ն. Դաւթեան

ՆԱՄԱԿ ԿՐԱՍՆՕՎՕԴՍԿԻՑ

—

Մայիսի 17-ին

Այժմ մեզ մօտ վաճառականների խօսակցութեան Նիւթը կիրակնօրեայ խանութների փակելն է։ Անցեալ ապրիլ ամսին ծառայողները, օգտվելով կառավարչապետի Ներկայութիւնից՝ ներկայացրին մի խնդիրք, որով խնդրում էին կարգադրել՝ կիրակնօրեայ հանգստութեան համար։ Այժմ երբ արդէն կատարված է ծառայողների խնդիրքը և երրորդ կիրակին է, որ խանութները փակվում են, այն էլ կէս օրով, ցաւելով պիտի նկատել, որ վաճառականներից մի քանիսը՝ հակառակ լինելով դրան, պատրաստվում են Նոր ոյժով, ձեռք ձեռքի տուած, մի խնդիրք ներկայացնել կառավարչապետին, որպէս զի վերացվի այդ արձակուրդը, քանի որ... ծառայողները օգտվելով այդ հանգստութիւնից կարող են չռայլանալ և կորցնել իրանց բարոյականութիւնը։ Սակայն դրանք ոչ թէ ծառայողների համար են մտածում, այլ իրանց «դախլի» կոպէկների վրա։ Միթէ ծառայողը արձակ լինելով կարող է չռայլանալ և փչանալ բարոյապէս։ Ոչ, դա միայն մեր վաճառականներից մի քանիսի խաւար մտքի պտուղն է։ Թէ ինչ կարող է անել արձակ ժամերին ծառայողը, այդ ցոյց կը տայ ապագան։ Առ այժմ մենք չեչտում ենք միայն այն ուրախալի փաստի վրա, որ ծառայողները շաբաթվայ ընթացքում ունեն կէսօրեայ հանգստութիւն։ Լաւ է քիչ, քան ոչինչ։

Ծ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Աստրախան, մայիսի 10-ին

Խնդրում եմ զետեղել «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում հետևեալը.

Ունենալով ձեռքումս մի աշխատութիւն «Հայաստանեայց եկեղեցու պատկերյարգութիւնը» —կարևոր եմ համարել՝ բացի գրաւոր աղբիւրներից ունենալ նաև տեղեկութիւն թէ Հայաստանի ո՛ր վանքում կամ տաճարում գտնվում են պատկերներ և նկարներ. և այն վանքերը, ուր կան այդպիսիները, ո՛ր Թուականին են հիմնարկված կամ նորոգված։ Բացի անձնական այցելութեամբ իմ ժողոված տեղեկութիւնից Երևանի, Ղարաբաղի և Թիֆլիսի Թեմի վանքերի և եկեղեցիների մասին և բացի Ցովհաննէս եպիսկոպոս Շահխաթունեանցի, Սարգիս եպիսկոպոս Ջալալեանցի և ուրիշների գրուածների տուած տեղեկութիւններից՝ աւելորդ չեմ համարում խնդրել նաև հայ վանքերին այցելած և ծանօթ անձինքներին՝ այդ մասին իրանց ունեցած տեղեկութիւններն ինձ հաղորդելը չը զլանալ։ Նոյնպէս խնդրում եմ հայ ձեռագիր մատենադարանների վարչութիւններից հաղորդել ինձ, թէ իրանց ունեցած ձեռագիր մաշտոցներից քանիսի մէջ կայ աղօթք կամ կարգ «վասն օրհնութեան պատկերի» և որոնք ունեն այդ կարգը, ո՛ր Թուականի ձեռագիրներ են և ո՛վ է ձեռագրողը։

Հարկաւոր եմ համարում յայտնել ի գիտութիւն այն բարեսէր ազգայիններին, որոնք կը բարեհաճէին յարգել խնդիրս, թէ վերոյիշեալ տեղեկութիւնները օգուտ բերած կը լինեն գործիս, եթէ ուղարկվեն մինչև տարւոյս օգոստոսի վերջը։

Արիստակէս արքեպիսկոպոս Սեդրակեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թէլաւ, մայիսի 17-ին

Կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան Թէլաւի ճիւղի պարահանդէսից, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 13-ին, Թէլաւի հայոց Նախկին դպրոցների դահլիճում, բուֆէտի հետ միասին՝ ընդհանուր մուտք ստացվեց 192 ր. 43 կ., իսկ ծախսը՝ 72 ր. 13 կ.։ Զուտ արդիւնք մնաց ընկերութեան օգտին 120 ր. 30 կ.։ Վարչութիւնն իր պարտքն է համարում հրապարակով յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնը Թէլաւի գաւառապետի ամուսին տիկին Սօֆիա Գանսեվիչին, տ. Ս. Տէր-Սարգսեանցին և օրիորդներ Շուշանիկ Եարալեանցին և Նունէ Խունդաձէին, որոնք սիրով յանձն առան պարահանդէսի երեկոյին բուֆէտը կառավարել։

Վարչութիւնս խոնարհաբար խնդրում է այս երկտողը հրատարակել «Մշակի» առաջիկայ համարներից մէկի մէջ։

Նախագահ՝ Աբէլ քահ. Սուքիասեան

Քարտուղար՝ Ս. Ճզմաճեան

վարչութիւնը կատարեալ alter ego մը եղան վարչութեան, և աւելի տխուր, զի Նուրեան վարչութեանն, և աւելի տխուր, զի Նախորդ առժամեայ վարչութիւնը՝ սուլթանէ ընտրված լինելով, Նա ինչ որ գործէր, յանուն սուլթանին միայն կրնար գործել, ազգը երբէք պատասխանատու չէր Նրա գործերուն. իսկ Ներկայ վարչութիւնն այնպէս չէ. Նա ազգէն ընտրված, ազգային սահմանադրութենէ ծնած վարչական մարմնոյ երևոյթն ունենալով՝ ինչ որ գործէ յանուն ազգին է և ազգը կը նկատվի Նրա գործոց պատասխանատուն։ Իրաւ է որ Բարթուղիմէոս չաջողեցաւ պատրիարք ըլլալ և ոչ Նուրեան՝ անգամ կամ ատենապետ ժողովոյ, բայց այս անձերուն բացակայ Թողուլին՝ ընտրական ուղղամտութեան և կամ ազգային գործերու ուղղութեան արդիւնք պէտք չէ նկատել. գործը բոլորովին տարբեր է՝ զոր պիտի բացատրեմք։

Յատեան և Նուրեան՝ մի և Նոյն գաղափարի ծառայող մարդիկ են, այսինքն ամեն բան սուլթանէն սպասելու հոտած և մըլած գաղափարին ծառայող՝ Թիւրք կառավարութեան ծախված մարդիկ. սակայն այս երկու անձնաւորութիւններն անձնապէս և Ներքնապէս այնքան իրարու անհաշտ Թշնամիներ են որ՝ մոլեքանդ մրցում մը կայ իրենց մէջ՝ թէ ո՛վ աւելի մեծ ծառայութիւն մը կարող է մատուցանել սուլթանին, ուստի մահը [illegible]

Նուրեան աջողած էր Աբտիւլ-Համիդի գոհացում պատճառել. ուստի պէտք էր որ ինքը անձամբ միջամտէր խնդրոյն և ինքն երևնար սուլթանին առջև ճարտարագոյն քան զՆուրեան. La raison du plus fort est toujour la meilleure, կըսէ գաղղիական առածը. Յատեան հզօրագոյն էր բաղդատմամբ Նուրեանի՝ մանաւանդ թէ արտաքին գործոց Նախարարի խորհրդական լինելով՝ դեսպաններու հետ մօտէն յարաբերութիւն ունէր, ուստի այսպէս թէ այնպէս, աջողեցաւ ուրեմն տապալելու Նուրեան և Նրա վարչութիւն՝ ընդ Նմին և Նրա մտերիմ Բարթուղիմէոսըն՝ ինքն անցնելով գործին գլուխն՝ ընտրել տալու զՕրմանեան պատրիարք հայոց.—ցաւալի ընտրութիւն՝ որ երբէք չը պիտի կարենայ արդարանալ պատմութեան անողոք էջերուն մէջ։

Ահա այսպէս աջողեցաւ Օրմանեան իր փափաքն յագեցնելու՝ շնորհիւ Յատեան Յարութիւն փաշայի։

Օրմանեանի անցեալին, և մինչև իր ընտրութիւնն՝ իր ունեցած կենցաղին վրա սոյն ճըշմարիտ Նկարագիրն ընելէ յետոյ, անցնենք բուն խնդրոյն՝ այսինքն, թէ ինքն ու իր պատրիարքարանն ինչ դիրք բռնած են հանդէպ իրաց Ներկայ վիճակին։

Արդէն այնպիսի ժամանակի մէջ կատարուեցաւ Օրմանեանի ընտրութիւնն՝ որ հայ ժողովուրդը բոլորովին աճարեկած՝ իւրաքանչիւրն իր գլխուն ձայն իր ձեռքը։ Քառասուն յիսուն հազարէ աւելի ժողովուրդ արտասահման փախած կամ գաղթած էր, մնացածն ալ՝ գրեթէ բոլորովին կարօտ վիճակի մէջ, հազիւ թէ ազատած Բարթուղիմէոսի դաւաճանութիւններէն և ազգադաւ պաշտօնավարութենէն՝ գտաւ ինքզինքն հանդէպ Նորընտիր պատրիարք Օրմանեանի՝ որմէ կը յուսար ազգային գործերու կատարեալ բարւոքումն ու մխիթարութիւն մը՝ յանձին Նորա փնտռելով՝ Իզմիրլեան սրբազանի անվեհերութիւնը, տոկունութիւնն ու անկեղծութիւնը։ Բայց ինչ յուսախաբութիւն... Օրմանեան՝ առաջին օրէն ցոյց տուաւ՝ թէ ինքն ազգին պատրիարքը չէր, այլ՝ սուլթանին կամքը գոհացնելու համար՝ Փաղաքական ժողովոյ համբաւին մէկ գործակատարն՝ ոչ թէ Բարթուղիմէոսի Նման բացարձակապէս, այլ ազգասիրութեան, եկեղեցասիրութեան, գթութեան և անձնուիրութեան կեղծ դիմակներու Ներքև։

Նա առաջին օրէն խեղաթիւրեց ազգային գործերն։ Սուլթանը՝ դեսպաններու պնդելովը՝ բոլոր երկրին մէջ ռէֆօրմներ մտցնելու կեղծ խոստումները կընէր ըստ իր սովորութեան և կը խոստանար միանգամայն amnistie շնորհել բոլոր քաղաքական յանցաւորներուն։ Արդարև ռէֆօրմներու կանոնագրութիւն մը պատրաստեց և խիստ հրամաններ արձակեց բոլոր կուսակալներուն, Նահանգապետներուն տեղակալներուն, որ գործադրեն անմիջապէս, բայց ինչ ռէֆօրմ, ինչ գործադրութիւն... Ռէֆօրմ բուռածն՝ արդէն ասկից քառասուն տարի յառաջ հրատարակուած կանոնագրութենէն փոքրիկ քաղուածոյ մը էր, և միւտիրներ կարգելու, որոց հաւաքման ձևերը փոփոխելու կանոններէն անդին չէր անցնէր. վերջապէս եւրոպական պետութեանց աչքին փոշի ցանելու համար գործածուած խաբէութիւն մը էր՝ որ թէև անգործադրելի մնաց և կատարելապէս ջուրն ընկաւ, բայց մեր ազգասէր Օրմանեանը մասնաւոր ուղերձով մը շնորհակալութիւն յայտնեց սուլթանին, յուսա կայսերական գահոյից դրաւ առ պետութիւնն ունեցած իր հաւատարիմ զգացումներն՝ և երեւակայեալ գործադրելի բարենորոգումներն (?) իբրև գործադրուած Ներկայացուց սուլթանին։ Ազգի մը պարիարքին կողմէն յանուն ազգի մատուցուած այսպիսի ուղերձ մը՝ անշուշտ document մը է կառավարութեան ձեռքը։

Օրմանեան պատրիարք Նոյն ուղերձով բոլոր ազգը յանցաւոր ըրաւ առաջի Թուրք կառավարութեան, և արդէն սուլթանին ուզածն ալ այն էր. Նա՝ ինչ որ առաջարկեց պատրիարքին Յատեանի միջոցաւ, Նոյն րոպէին ընդունուեցաւ, և այնքան գեանաքարշստորնութեամբ՝ որ չատ անգամ սուլթանի իրադէին համաձայն և պալատի սրբագրութեամբ՝ պատրիարքն փոխեց իր ուղարկած գրերն՝ որպէս զի ինչ որ սուլթանին կամքն է՝ այն կատարուի։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երէկ, չորեքշաբթի, ամսիս 21-ին, Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ ռուսաց զինուորական մայր տաճարի օծումը։ Տաճարի հիմքը դրվել է 1891 թւից։ Նա շինված է բիւզանդական հուշակաւոր սուրբ Սօֆիայի տաճարի յատակագծով։ Շինութեան նիւթերը վերցրված են Կովկասի նիւթերից և անհրաժեշտ դէպքերում բերված են արտասահմանից։ Տաճարը լուսաւորվում է էլեկտրական լոյսով։ Ձմեռը նա պէտք է տաքացնվի վառարանների միջոցով։ Օծումը տեղի ունեցաւ առաւօտեան ժամը 8-ին։ Օծումը կատարում էր վրաստանի էկզարխը։ Տաճարի մօտ շինված հրապարակում շարված էին Թիֆլիսի զինուորների վաշտեր։ Պատարագից և մաղթանքներից յետոյ Արսենալի սարից արձակեցին թնդանօթ 21 անգամ։ Տաճարի չուրջը, Գօլօվինսկի պրօսպեկտում խռնված էր ժողովրդի մեծ բազմութիւն։

—

Երէկ մեր խմբագրութիւն մտաւ վասպուրականցի մի գաղթական, մէկը այն հազարաւոր թշուառներից, որ օտարութեան մէջ լսելով իր կնոջ և զաւակների գերի ընկնելը, վերադառնում է հայրենիք՝ նրանց փրկելու։ Դժբաղդ հայրը գալիս է Բօլգարիայից. նրա կինը և 5 աղջիկը իբրև պատանդ պահվում են խնուսցի մի քուրդ բէգի մօտ, որը 500 րուբլի փող է պահանջում այդ գերիները արձակելու համար, հակառակ դէպքում նա սպառնում է նրանց կրօնափոխ անել և քուրդերին կնութեան տալ։ Արդեօք պէտք է գտնէ խեղճ պանդուխտը այդ 500 րուբլին, թէ ընտանիքը փրկելու յոյսով ոգևորված, ինքն էլ զոհ պէտք է գնայ որ և է քուրդի սրին կամ թիւրքաց բանտին...

—

Կառավարութիւնը որոշել է առաջիկայ 1898 թւից ոչնչացնել ծ խ ա հ ա ր կ ը, որ տալիս էին քաղաքի բնակիչները և նրա փոխարէն տուրք վերցնել քաղաքի անշարժ կալուածքներից։ Ընդամենը Անդրկովկասի վրա հաշւած է 427,800 րուբլի գումար, որ պէտք է բաժանվի քաղաքների վրա։ Ծխահարկի ոչնչացնելու ծրագիրը առաջարկված է շատ վաղուց. բայց նա իրագործվում է միայն այժմ։ Ծխահարկի ամենամեծ անյարմարութիւնը այն է, որ նա չէ ծանրանում հարուստի և ունևորի վրա, այլ հաւասարապէս ամենքի վրա, որով աղքատը ստիպված է նոյնքան վճարել, ինչքան հարուստը։ Այդպիսով ծխահարկը արտօնութիւն էր սահմանում ունևորի համար, նշանակելով նրա համար մի հարկ, որ նրան ոչ մի զրկանք չէր պատճառում, իսկ չքաւորին զգալի կերպով դժուար դրութեան մէջ էր դնում։

—

Լսում ենք, որ ձայնաւորների ընտրութեան շարունակութիւնը տեղի պէտք է ունենայ յունիսի 1-ին, կիրակի օր։

—

Երեքշաբթի օր, մայիսի 20-ին, ռուսաց դրամատիկական խումբը, շնորհալի դերասանուհի Մայերօվայի բենեֆիսին ներկայացրեց Շպաժինսկու «Питомка» 5 գործողութիւնից բաղկացած կօմէդիան։ Բացի դրանից այդ երեկոյ խաղացին Չեխօվի «Արջեր» վօդէվիլը, որը ծանօթ է և հայոց թատրօն յաճախողներին, ու Գնեցի «Դիւթական ձայներ» անունով էտիւդը, գրած ոտանաւորով։ Խաղին մասնակցում էին խմբի բոլոր լաւ ոյժերը։ Չը նայած աւելացրած գներին թատրօնը կատարելապէս լի էր. հասարակութիւնը շատ սիրալիր կերպով ընդունեց տ. Մայերօվային, որին վարձատրեցին մի քանի թանգագին ընծաներով և ծաղկէ փնջերով։ Այսօր, հինգշաբթի, խումբը ներկայացնելու է Ֆելիքս Ֆիլիպպի «Փշոտ ճանապարհ» անունով դրաման, որ Թիֆլիսում առաջին անգամն է խաղացվում։

—

Զարմանքով կարդացինք տեղական լրագիրներում, որ իշխան Ջ. Մէլիքօվ, որը մայիսի 18-ին ձայնաւոր ընտրվեց, յայտնել է քաղաքային վարչութեան, որ ինքը հրաժարվում է ձայնաւորի կոչումից։ Իշխան Մէլիքօվ ինքը համաձայնութիւն է տուել քուէարկվելու, նոյն իսկ ընտրողական ժողովին ներկայ էր և այդ պատճառով մեզ տարօրինակ է թւում նրա հրաժարականը։

—

Մեր հասարակութեան ծանօթ, կայսերական թատրօնների երգիչ բարիտօն Ամիրջանեան, որ այժմ Թիֆլիսում է գտնվում, մտադիր է մի կօնցերտ տալ մեր քաղաքում։

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի 13-ին, առաւօտեան ժամի $4^1/_2$-ին, երկրաշարժ պատահեց, որը արտայայտվեց 3 ուժգին հարւածներով. երկրաշարժի ժամանակ սենեակներում շատ իրեր թափվեցին, առաստաղից կախած լամպաները սկսեցին սաստիկ ճօճվել և քնաթաթախ բնակիչները սարսափահար դուրս վազեցին սենեակներից»։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են. «Սևանի լիճը թափվող գետակները անչափ բարձրացել են։ Մի քանիսը քշել տարել են իրանց վրայի կամուրջները, որոնք Բաշնորաշէն տանող ճանապարհի բացման ժամանակ շինվեցին մեծ խընամքով վերջին տարիներս։ Կործանված են Ղարանլուխի, Ծակ-քարի և ուրիշ մի երկու մանր կամուրջներ։ Երևանից եկաւ գլխաւոր ճարտարապետ պ. Ֆօնդէրնօնէ և գնաց խորտակված կամուրջների տեղերը դիտելու։ Ճանապարհորդները անցնում են նաւակներով գետաբերաններից մօտից։ Շատ գիւղեր էլ անկարող են դաշտ դուրս գալու և ցանքսերը սկսելու։ Պակաս չեն և մարդկային զոհեր. Ագրիզից ջուրը մի հասած աղջիկ քշելով, բերել Ագիամանումն է դուրս գցել դիակը՝ բոլորովին այլանդակած. մի հարսի էլ, ձիով անցնելիս, հոսանքն է տարել, այնպէս որ դիակը թոռ գցողներն են բռնել։ Կարծես բաւական չէ բնութեան տարած զոհերը, չարագործներն էլ իրանց կողմից են սպանում։ Մօտ օրերս լճի ափում ձըկնորսական նաւակի և թոռի հայ պահապանին մի առաւօտ գնդակահար են գտնում իր տեղում։ Դեռ երեքշաբաթ չը կայ, ինչ Քասաման գիւղից մի քանի թաւրքեր, ոխ ունենալով Բասար-Գեչարի հայերի հետ, լեռնային ճանապարհում կտրում են Գանձակից Բազւից վերադարձող հայ մշակների առաջը, երեքին սպանում, մէկին մաս-մաս անում, մի քանիսին էլ վիրաւորում»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Թիֆլիսի դերասանական խումբը այսօր տալու է վերջին ներկայացումը ի նպաստ Աբէլեանի. խաղալու են «Ասլան Բալասի»։ Խումբը տուեց մի շարք ներկայացումներ, որոնցից մէկի կէս արդիւնքը յատկացրած էր Բարեգործական ընկերութեան այստեղի ճիւղին»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

«Daily News» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը մայիսի 22/10-ից հեռագրում է. «Թշուառութիւնը Վանի շուրջը սրտամորմոք է։ Ժողովուրդը կերակրի ոչ մի պաշար չունի և սովից ստիպված՝ խոտ է ուտում։ Այն հարուստ դաշտավայրը, որ շրջակայքի շտեմարանն էր, մնացել է անմշակ»։

—

Կ. Պօլսից հաղորդում են Լօնդօնի լրագիրներին, որ Վանի մօտ մի գիւղում յարձակվել են հայերի վրա և ծովեզրեայ Ինեբօլի քաղաքում (?) տեղի են ունեցել լուրջ դէպքեր։ Տեղական ռուսաց կօնսուլը հեռագրով խնդրել է մի զինուորական ուղարկելու։ Դեսպանատները դեռ տեղեկութիւն չեն ստացել այս լուրի մասին։

—

«Новости» լրագրին Կ. Պօլսից գրում են. «Ոչ մի կասկած չը կայ, որ սուլթանը ամենևին չէ վախում եւրօպական կօնցէրտից։ Միակ միջոցը որ և է մի բան ձեռք բերելու համար—պատերազմասէր կուսակցութիւնը վախեցնելն է։ Պէտք է համոզել այդ կուսակցութիւնը, որ եթէ սուլթանը արհամարհի Եւրօպայի խորհուրդները, Եւրօպան ձեռք կը վերցնի նրանից։ Այն ժամանակ բեմ դուրս կը գան Բօլգարիան, Սերբիան, Չերնօգօրիան և կառաջարկեն Թիւրքիային իրանց պահանջները, իսկ մի և նոյն ժամանակ նրան նեղը կը գցեն Սև ծովի կողմից՝ Ռուսաստանը, Սալօնիկի կողմից—Աւստրիան, իսկ այդ ամենը միասին վերցրած, առաջ կը բերի օսմանեան կայսրութեան անկումը։ Անգլիան գտնում է, որ միայն այդ ճանապարհով կարելի է ազդել այժմ Բ. Դրան վրա։

«Գործերի դրութիւնը Կ. Պօլսում մեծ երկիւղներ է ներշնչում։ Ազգաբնակութեան աղքատութիւնը ոչ թէ օրերով, այլ ժամերով է սաստկանում։ Ցոյները փախչում են. հայերը թագնվում են. առևտուրը բոլորովին կանգ է առել։ Ամեն կողմից գանգատներ են լսվում թշուառ դրութեան մասին։ Յեղափոխական պրօպագանդան շատ նպաստաւոր հող է գըտնում ժողովրդի մէջ և մեծ առաջադիմութիւն է գործում»։

—

Ռեստմինստրի դուքսը ստացել է Մարդինի գործակալից այն նամակի պատճէնը, որ ուղարկել էր նրան նպաստներ բաժանող Իւսուֆ Իւնան (Յովսէփ Յօնանեան)։ Ահա նամակի բովանդակութիւնը.

«Անցեալ օրը ստացանք պօստով ձեր նամակը և նախ քան մենք կարողացանք բանալ և կարդալ նրան, մութեսարիֆը և պետական դատախազը ուղարկեցին իմ ետևից և յայտնեցին հետևեալը. «Դու ստացել ես պօստով 250 ֆունտ գումար, դրանից 10,000 պիաստր պէտք ուղարկես իբրև փոխառութիւն»։ Այսօր նոյնպէս, երբ նպաստ բաժանող յանձնաժողովի ներկայութեամբ ես գրում էի այս նամակը, եկաւ ինձ մօտ մի զապթիա և ասաց թէ մութեսարիֆը ինձ կանչում է։ Երբ ես գնացի մութեսարիֆի մօտ, նա ինձ ասաց. «Ես պատրաստել եմ քեզ համար մի փայտ, որով կարող եմ մի լաւ ծեծ տալ. ուր է այն 10,000 պիաստրը որ ես խնդրել եմ»։ Ես պատասխանեցի, թէ այդ գումարից ոչ մի փարա չեմ կարող զիջել, որովհետև նա նշանակված է չքաւորների համար։ Մութեսարիֆը ուղարկեց ինձ զապթիայի առաջնորդութեամբ պետական դատախազի մօտ։ Երբ ես եկայ կադիի մօտ, նա վարվեց ինձ հետ նոյնպէս, ինչպէս մութեսարիֆը. նա ասաց. «Բերել էք արդեօք այն 10000 պիաստրը, որ մենք ապսպրեցինք երէկ»։ Եւ երբ ես յայտնեցի, որ անկարող եմ կատարել նրա ասածը, նա հայհոյեց ինձ, նախատեց և ուղարկեց դարձեալ մութեսարիֆի մօտ. սա էլ նախատեց ինձ, յանդիմանեց և յետոյ սկսեց համոզել, որ տամ գոնէ 5000 պիաստր։ Երբ ես կրկնեցի, որ անկարող եմ մի փարա յատկացնել ում և իցէ, առանց միստեր Անդրուսի պատուէրի, նա ինձ վռնդեց և ես հեռացայ։ Քանի կարող եմ՝ պէտք է հակառակեմ այդ տեսակ փոխառութիւն տալուն»։

Մի քանի օրից յետոյ Իւսուֆ Իւնանին (Յովսէփ Յօնանեան) գտան սպանված։

ՆԱՄԱԿ ԲՕԼԳԱՐԻԱՅԻՑ

—

Ռուսճուք մայիսի 10/22-ին

Որ կողմ որ դառնաս, միշտ կրօնաւորաց զեղծում։ Քաղաքիս հայ ազգաբնակութեան մէջ խօսակցութեան բաւական առատ նիւթ մատակարարեց ամուրի քահանայի մը ամուսնութեան հարցը։ Կարժէ համառօտակի պատմել այս հետաքրքրական դէպքը «Մշակի» ընթերցողաց։

Քաղաքիս հայ քահանաներէն Տ. Ղևոնդի կինը՝ թւականէս գրեթէ 8 ամիս առաջ վախճանվեցաւ, ու մեր քահանան այժմ կուզէ կրկին ամուսնանալ։ Աւելորդ է ըսել թէ՝ եկեղեցական օրինաց համեմատ՝ խստիւ արգելեալ է քահանաներու կրկին ամուսնանալ։ Բայց մեր քահանան իբր կրօնական, փոխանակ այդ օրէնքները յարգելու, վերջնականապէս որոշած է ամուսնանալ, հակառակ պարագային պատրաստ է նոյն իսկ աշխարհական դառնալ, որպէս զի իր փափագին արժանանայ։ Ուղղակի հեռագրված է կաթողիկոսին այդ խնդրոյ համար ու Էջմիածնէն պատասխան եկած է թէ՝ կարող է միայն այն ատեն ամուսնանալ՝ երբ աշխարհական դառնայ։ Պտտած զրոյցներու վրա յենլով՝ նոյն իսկ 1—2 շաբաթ չանցած աշխարհական պիտի դառնայ ու ամուսնանայ։ Ընդհանուրի կարծիքը այս է թէ՝ քանի որ կրօնաւոր մը է, պէտք է յարգէ եկեղեցական օրէնքները ու խիստ կը դատապարտեն զինք. սակայն կը գտնվին այնպիսիներն ալ՝ որոնք չեն դատապարտեր զինք. ընդհակառակն իրաւունք կը տան իրեն, սակայն դժբաղդաբար կամ բարեբախտաբար, նրանց թիւը այնքան քիչ է որ՝ մեծ չչուկին մէջ նրանց ձայնը անլսելի կը մնայ։ Շիտակը, մենք որ լաւ կը ճանաչենք Տ. Ղևոնդը, կը զարմանանք նրա ընթացքին վրա. առաջուց անհաւատալի երևաց մեզ այդ լուրը՝ քանի որ կը ճանաչենք Տ. Ղևոնդը իբր խիստ մոլեռանդ ու պահպանողական մէկը։

Յ. Գէորգեան

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, մայիսի 4-ին

Այսօր առաւօտեան թագաժառանգը 20 ձիաւորով շտապեց Թէհրան։ Վեհ. Շահը թողել է Թէհրանը. այստեղ կը գայ թէ Եւրօպա կը գնայ, յայտնի չէ։ Այս ճանապարհորդութիւնը նա բժիշկների խորհրդով է յանձն առել, բժշկվելու համար։

Թաւրիզի և նրա շրջակայքի ճանապարհները շատ խառն են և մի և նոյն ժամանակ ճանապարհորդութիւնը վտանգաւոր է։ Մուժամբար գիւղից մի կէս ժամաչափ, իսկ Թաւրիզից մի օրաչափ միայն հեռու գտնվում է Ալչամուլք գիւղը։ Պարսիկները մտնելով այդտեղի հայոց գերեզմանատունը, մի քանի դիակներ են հանում. իսկ Սոհրուլ գիւղի (որ մի ժամաչափ մօտ է Ալչամուլքից) եկեղեցու զանգակն են գողացել։ Երկու գիւղերից եկել են Թաւրիզ՝ հիւպատոսարանին ու առաջնորդարանին գանգատվելու։ Սալմաստի ճանապարհի վրա այնտեղից եկող մի կարնեցու սպանել են։ Կարնեցու ընկերները յայտնեցին այդ պատահարը հայր Սարաջեանին. իսկ վերջինս էլ՝ կառավարութեան, որ մի մարդ ուղարկեց եղելութիւնը ճիշդ քննելու համար։ Սպանվողի ընկերներից երկուսն էլ գնացել են դիակը բերելու։ Կարնեցու ձիապանը կաշառվելով սպանող աւազակախմբից, յայտնել է՝ թէ երբ հայը պարսիկներին տեսաւ՝ նրանց սրով սպառնաց, վերջիններն էլ իրանց կեանքը ազատելու համար սպանեցին նրան։

Որոշվել է կողոպտվածներին և տներն աւերվածներին գոհացնել, որի համար տէրութիւնը նշանակել է 4,000 թուման (8000—8200 րուբլի)։ Լսում ենք, որ արդէն փողերը բաժանվել են։

Թաւրիզից դէպի Ռուսաստան՝ տեղացի հայ գաղթականների մի մեծ հոսանք է բացվել։ Օր չէ պատահում, որ 4—5 տուն աճուրդի չը դնեն։ Մի քանիսը տրտնջում են, թէ ինչու իրանց տներն էլ պարսիկները չը կողոպտեցին, որ կառավարութիւնից «նաղդ» փող ստանային և անցնէին Ռուսաստան։

Բգացաւն ու կոկորդացաւը Թաւրիզի երեխաների մէջ շատ է տարածվել. դրան զոհ են գնացել մի քանի երեխաներ։

Նամակս փակելու վրա էի, երբ լսեցի, որ երէկ Ղարադաղ թաղի խանութպաններին կալանաւորել են. դրանք խառնակութեան պարագլուխներն էին։

Ուշատունի

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ուրմիա, մայիսի 4-ին

Գեներալ Ջմշուտ խանը, որին Շահը «Մէջիդը—Սուլթանայ» տիտղոսը շնորհեց այս օրերս, Խոյի և Սալմաստի կառավարիչ անուանված լինելով՝ երէկ այստեղից ճամբայ ելաւ դէպի իր պաշտօնատեղին։ Օսմանցի լրտեսներ ու խառնակիչներ վերջերս Սալմաստում բաւական չփոթութիւններ յարուցած լինելով, այսպիսի մի անկաշառելի և արդարասէր մարդու մը ներկայութիւնը կառավարութեան գլխին՝ շատ օգտակար պիտի լինի հայ ժողովրդեան համար։

Քաղաքիս Ասորական Ազգային ժողովը հեռագրով բարի գալուստ մաղթեց. Ատրպատականի ընդհանուր կառավարչապետ Էմիր-Նիզամին, որին իսկոյն և եթ պատասխանելով Էմիրը ասում է, որ Ուրմին իր սրտումը մեծ տեղ է բռնում և թէ ինքը ամեն միջոցներին պիտի դիմէ քրիստոնեայ բնակիչներին խաղաղ ու երջանիկ մի վիճակ շնորհելու. նրա փեսայ՝ Աքբար-Միրզան, Ուրմիայի կառավարիչ նշանակված լինելով, անցեալ շաբաթ այստեղ ժամանեց և իսկոյն իր պաշտօնի գլուխն անցաւ. նա 45—50 տարեկան մի մարդ է և ունի կեանքի փորձառութիւն և երկար ժամանակ Ֆարսիսթանում պաշտօն վարած լինելով յուսալի է, որ պիտի կարողանայ այս բազմակարօտ գաւառի խճճված գործերը ընդփոյթ կարգի դնել։

Սահմանագլխի չիկակների դէմ ձեռնարկած

արշաւանքը արդէն վերջացած է։ Շիկակ քրդերի 37 գիւղերը ամբողջովին կործանվեցին և անհագին վնաս եղաւ այդ ամենի աւազակներին, որոնք այժմ ցրված են։ Հազիւ այդ միջադէպը փակվել էր, երբ յանկարծ լուր ստացվեց որ Շէմդենանի Շէյխ-Մէհմէդ Սադրքը պատրաստվում է յարձակվել մաւմանացոց վրա, որոնք սահմանագլխում բնակվելով, ի հարկէ, մեծապէս յուզվեցին այդ պատճառով։ Լուր հաղորդվեց նաև Թաւրիզ և Ամիրի Նիզամից հրաման եկաւ խոյին և եթ զինու զօրութեամբ այդ յարձակումը յետ վանելու և գեներալ Սարաջը Սալթանան զօրքով և թնդանօթներով ուղևորվեց դէպի Մավանայ։ Սակայն այդ բոլորը կատարելապէս սուտ էր և բանից դուրս եկաւ, որ մի ոմն Մուսա-բէկ՝ Շէյխի հետ թշնամի դառնալով, ուզել էր այս կերպով նրանից վրէժ լուծել անկասկած լինելով, որ երբ այս տեսակ մի լուր տարածվէր և յուզում պատճառէր՝ ռուսաց կառավարութիւնը և Պարսից Շահը ճնշում կը գործէին սուլթանի վրա Շէյխին իր բնակավայրից հեռացնելու։ Այժմ հանդարտութիւնը կրկին տիրապետում է մեր կողմերում։ Շէյխը այժմ զբաղված է Զաւլ գետի վրա մի քարաշէն մեծ կամուրջ կառուցանելու, որի շինութեան համար Վանից հայ վարպետներ և գործաւորներ է վարձած։

Արգոս

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Daily News» լրագրի ասելով, Կ. Պոլսում դիպլոմատների թիւը աւելացրած է. բայց դրանից թիւրքերը ուժեղացնում են իրանց զօրքերը ռուսաց սահմանագծի վրա։

—Թէհրանից, մայիսի 10-ից, մեզ գրում են. «Ապրիլի 20-ին (ն. տ.) երեկոյեան ժամը 9-ին մի թեթև երկրաշարժ տեղի ունեցաւ Թէհրանի մէջ, որ տևեց 8 վայրկեան։ Երկրաշարժը անցաւ առանց որ և է հետևանքի»։

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 մայիսի։ Մայիսի 18-ին Պետերհօֆում, «Ալէքսանդրիա» ամարանոցի եկեղեցում հոգեհանգիստ կատարվեց Խօդինկօ դաշտում սպանվածների համար։ Հոգեհանգստին ներկայ էին Թագաւոր կայսրը և Թագուհի կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնա։

Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց դադարեցնել «Сибирскій Вѣстникъ» լրագրի հրատարակութիւնը 8 ամսով։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ, 19 մայիսի։ Նամսօն քաղաքը կատարելապէս այրվեց։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 20 մայիսի։ Պօստային միջազգային կօնգրէսը մերժեց բրիտանական պատուիրակի առաջարկութիւնը, որի նպատակն էր արտասահմանեան սակագինը պակասացնել մինչև 2 պէնս։

ԼՕՆԴՕՆ, 20 մայիսի։ Կանէյից ստացված հեռագրի համեմատ, կրէտական ապստամբների պարագլուխները խոստացան վերանորոգել Կանդիայի մօտ իրանց ձեռքով քանդած ջրանցքը։

ՍՕՖԻԱ, 20 մայիսի։ Սօֆիայի համալսարանը փակվեց այն պատճառով, որ ուսանողները մասնակցեցին Կօստանտինօվի թաղմանը, թոյլտւութիւն չունենալով համալսարանի իշխանութիւնից։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մայիսի 20-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ.	93 ռ.	95 կ.	
Բերլինի վրա 100 մարկ —	45 »	90 »	
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ —	37 »	$32^1/_2$ »	
Ոսկի — — արժէ	— »	— »	
Մաքսային կուպօններ —	149 »	— »	
Բօրսային դիսկօնտ —	$5^1/_2$—$7^0/_0$ »		
$4^0/_0$ պետական ռէնտա	$99^1/_8$ »	— »	
Ներքին $5^0/_0$ առաջին փոխառութ.	$383^1/_2$ »	— »	
— — երկրորդ —	246 »	— »	
$5^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$206^3/_4$ »	—	
$5^0/_0$ պետական երկաթուղ. ռէնտա	— »	— »	
$4^0/_0$ ներքին փոխառութեան	$98^1/_2$	— »	
$4^1/_2{}^0/_0$ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$100^1/_8$ »	—	
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.	— »	—	
$4^1/_2{}^0/_0$ վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	$101^5/_8$ »	— »	
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ.	— »	—	
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաներ	$101^1/_2$ »	— »	
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	$101^1/_2$ »	— »	
Օդէսայի — —	100 »	— »	
Թիֆլիսի — —	$98^3/_4$ »	— »	
Թիֆլիսի կալ. բանկի $6^0/_0$ —	— »	—	
$5^0/_0$ — —	— »	—	
Քութայիսի — —	— »	— »	
$5^0/_0$ — —	— »	— »	

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժական, վեներական (սիֆիլիս) և ներքին հիւանդութիւնների։

Դ. Գ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ՐՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխայոց հ.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. կանանց հ. չորեքշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ, իսկ $1^1/_2$—2 ժ. երկուշաբթի, երեքշաբթի և հինգշաբթի։

Ի. Ֆ ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Ա. Մ. ՓՈՒԳԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեքշ. հինգշ. և շաբաթ

Ա. Մ. ՓՈՒԳԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ։

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժ.

Հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ են անում մէզի, խխիարեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին Հիւանդանոցի վերատեսուչ

բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

УЧИЛИЩЕ и ПАНСІОНЪ
КОЛЛ. АСЕСС. ИВ. З. ТЕРЪ СТЕПАНОВА

Готовитъ въ гимназіи и другія училища и на бухгалтера съ платою въ мѣсяцъ за ученіе отъ 5 р., пансіонъ отъ 15 р., бухгалтерію. отъ 25 р., Гроибоѣдовская, № 12.

1—5

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ հայոց եկեղեցու համար հարկաւոր է մի բարոյալի և քաղցրաձայն **ԴՊԻՐ**, ուստի ցանկացողները կարող են դիմել ինձ՝ Քութայիս, իրանց վերջնական որոշ պայմաններով։

Երեցփոխան՝

ԱՆՏՕՆ ԿՈՒՐՈՒԼԵԱՆՑ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑ ՍԱՒԱՐՏԱԾ
ՄԻ ՊԱՐՈՆ

ցանկանում է հայերէն դասեր ունենալ. համաձայն է ամարանոց գնալ։ Հարցնել՝ Էժանագին գրադարան, Վելիամինովսկայա փողոց։

(№ 59) 1—4

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի կենտրոնական գրավաճառանոցում

ԱՃԳ ՂԱՐԻԲԻ ՀԷՔԻԱԹԸ

Աշխ. Աշգ Ջիւանիի
ԳԻՆԸ 40 կոպէկ։

(№ 58) 2—3

կենտրոնական գրավաճառանոցում ծախվում են Գէորգ քահանայ Մկրտումեանցի հրատարակութիւնները

ՂԱՅԹՄԱԶԱՆՑ ՄԻՔԷԼԸ	8 կ.
ԴՐՕՇԱԿ (Լֆօրի)	8 կ.
ՄԻՍԻՕՆԱՐ ՎԷՅՍՏԵՐԻ ԿԵԱՆՔԸ	10 կ.

(№ 56) 4—5

ՄԱՍՍԱԺ

Բժիշկների ղեկավարութեան տակ, պարապում եմ զանազան հիւանդութիւնների բժշկելով, ՄԱՍՍԱԺՈՎ, և առողջական ԳԻՄՆԱՍՏԻԿԱՅՈՎ։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ $5^1/_2$—$6^1/_2$ ժամը երեկոյեան։ Աւչալեան փողոց, № 19։

74—146 ԳԷՈՐԳ ԽՈՍՐՈԵՎԱՆՑ

Սանդուղտներ, պատշգամբներ, դարպասներ, ցանկապատներ եւ այլն

ՇԻՆԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

յանձն է առնում, չափաւոր գներով,

ԵԱՐԱԼՕՎ եւ ԱԼԻԽԱՆՕՎ

ինժեներների գործարանը։ ԹԻՖԼԻՍ, Ալէքսանդրեան փողոց, կայարանի մօտ, սեփական տուն։ Տէլէֆօն № 9. (№ 59) 1—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ-ԸՆԴՈՒՆԱՐԱՆ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ
Մ. Մ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆՑԻ

Հիւանդների ընդունելութիւնը սկսվելու է յունիսի 1-ից։ Յանձն է առնում հիւանդ ատամներ ԲԺՇԿԵԼ, ԼՑՆԵԼ, և ՆՈՐ ԱՏԱՄՆԵՐ ՇԻՆԵԼ։ (№ 56) 4—10

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ եւ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն և Պոլիս։ Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 28 մայիսի (յունիսի 2) ՍԻՐԿԱՍԱԻ շոգենաւը, նաւապետ ԳԱՐՐԻՍ և այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4-ին ճաշից յետոյ։ Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից

Պակաս գներով։ Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նարէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեանինսկայա հրապարակ։ ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերշինրոզերին։ (№ 16) 20—20

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրասենեակում և գրավաճառանոցներում վաճառվում են ընկերութեան հետևեալ հրատարակութիւնները։

83	ՀԱՄԼԵՏ Շէքսպիրի թարգ. անգ. Յովհ. խան Մասէհեանի.	—	75
84	ՔՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄ. ՀԱՅՈՑ, մասն Ա. } Ա. Մ. Գարագաշեանի.	—	1
85	Նոյն, Մասն Բ.	—	1
86	Նոյն, Մասն Գ.	—	1
87	Նոյն, Մասն Դ.	—	1
88	ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, բ. տպ. Ս. Պալասանեանի.	1	50
89	ԱԿՆԱՑ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ, Յ. Ճանիկեանի.	2	—
90	ՈՒՐԲԻՆՕԵՅԻ ՄԱՆՈՒԿԸ, Ուայդի գրոյցներից.	—	10
91	ԿՕՇԿԱԿԱՐ ԵՐԱԺԻՇՏ, Տիւաշեվի.	—	5
92	ԽՆՁՈՐԵՆԻՆԵՐԻ ԵՐԿՐՈՒՄ, Ուայդի գրոյց.	—	10
93	ԵՐԿՈՒ ԵՂԲԱՅՐ, հեղ. տիկին Մօնգօմերի	—	60
94	ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑ., գ. տպ. Յ. Պարոնեանի.	—	40
95	ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, Ա. Քիշմիշեանի.	—	80
96	ՀԱԶԱՐԻՑ ՄԷԿԸ, Ն. Մամիկոնեանի.	—	60
97	ԻՆՉՊԷՍ ԿՈՒԶԷՔ, Շէքսպիրի, թարգ. Յ. խան Մասէհեանի.	—	50
98	ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ, բժ. Վ. Արծրունի.	—	50
99	ԿԵՂԵՔԻՉ, վէպ Վ. Ի. Նեմիրովիչ—Դանչենկօյի.	—	10
100	ԳՈՌՈԶ ԱՐՄԱՒԵՆԻ, } Վ. Գարշինի։	—	
101	ԳՈՌՈԶ ԱԳԳԷՆ,	—	5
102	ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ ԳՈՐՏԸ,	—	5
103	ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՕՏՕ, պատկերներով.	1	25
104	ԳԵՏՆԱՓՈՐԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ, թարգ.	—	10
105	ՎՐԷԺ, Գիւի դը-Մօպասանի, թ. Լ. Մ. Ա.	—	5
106	ԱԿԱՄԱՅ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ, թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի.	—	15
107	ՄՈՒՖԼՈՒ, Ուայդի, թարգմ. Յ. Օհանեանի.	—	10
108	ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՀՈՂԱԳՈՐԾ, Թ. Լ. Մ.-Ադամեանի.	—	7
109	ՆԱՊԱՍՏԱԿ, Սլեպցովի.	—	7
110	ԾԵՐՈՒՆԻ ՄԱՐԿՕՆ, Ի. Եակշիչի, Թ. Մէգնիկեանի.	—	10

8—10

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ԲԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԻՇՈՒՆԱ, այն է հաստատ մահ մկներին, խլուրդներին և ուրիշ կրծողներին Այս միջոցը արտաքսում է այդ կենդանիներին գլխաւորապէս բնակարաններից, այնպէս որ նրանք չեն մնում գետնայարկի տակ և չեն տարածում գարշահոտութիւն։

ՄԼԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՀԵՂՈՒԿ, ոչնչացնում է նրանց ընդմիշտ։ Նա չատ հաճելի հոտ ունի և բիծ չէ թողնում ճերմակեղէնի, կօշիկների և կարասիքի վրա։ Փոշիացնելով նրան, սենեակի օդին հաճելի թարմութիւն են հաղորդում և միաժամանակ հալածում են ցեցը, ճանճը և մոծակները։

ՓՈՇԻ՝ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ամենայարմար միջոցն է բոլոր միջատները և նրանց սաղմերը բոլովին ոչնչացնելու համար։ Այդ փոշին անփոխարինելի է լուեր և մլակներ ոչնչացնելու համար անկողիններում, ներքնակներում, թաղիքով պատած փայտային պատերում։ Ոչնչացնելով ցեցը և չունենալով նաֆթալինի անհաճոյ հոտը, այս փոշին բոլորովին փոխարինում է նրան. գրա համար հարկաւորութիւն չը կայ ամառը տալ մուշտակները և ուրիշ մորթեղէն իրերը պահելու համար։ Փոշու ազդեցութիւնը, երբ նրան գործադրում են ամեն տեսակ միջատների, մրջիւնների հըէմ—գրեթէ վայրկենական է—հետևանքը զարմանալի։ Հարցնել դեղավաճառական խանութներում։

(№ 23) 35—50